

ISSN 3093-8961

www.humansciences.uz

INSONSHUNOSLIK FANLARI JURNALI
JOURNAL OF HUMANITIES
ЖУРНАЛ ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

2026

2-JILD | 2-SON

HUMANSCIENCES.UZ

№ 2 (2)-2026

INSONSHUNOSLIK FANLARI JURNALI

JOURNAL OF HUMANITIES

ЖУРНАЛ ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

TOSHKENT-2026

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00 – TARIX FANLARI

Rajapov Mardonbek Qosimboy o'g'li
Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).
E-mail: mardonbekoff@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5245-6021

Xaynazarov Baxromjon Baxtiyorovich
Tarix fanlari doktori (DSc). Dotsent.
E-mail: bahrom_bek@mail.ru
ORCID: 0000-0002-1266-1557

Saidboboyev Zokirjon Abdulkarimovich
Tarix fanlari nomzodi (Ph.D.). Professor.
E-mail: zsaidboboev@yahoo.com
ORCID: 0009-0008-3960-2427

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Urdushev Xamrakul
Iqtisodiyot fanlari nomzodi. Dotsent.
E-mail: x.urdushev@gmail.com
ORCID: 0000-0003-4984-0214

Berdiyarov Baxriddin Tavasharovich
Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc). Professor.
E-mail: bahriddin.bfa@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8591-6840

Avlokulov Anvar Ziyadullayevich
Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc). Professor.
E-mail: anvaravlokulovz@gamail.com
ORCID: 0000-0002-6683-8995

Norov Asror Egamberdiyevich
Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc).
E-mail: a.norov@ilmiy.uz

Ostonokulov Azamat Abdulkarimovich
Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc). Professor.
E-mail: a.ostonokulov@tsue.uz
ORCID: 0000-0003-2792-3174

Rustamova Sayyora Xatamovna
Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD). V.b Dotsent.
E-mail: rustamova0302@mail.ru

Shadiyev Xamid Azimovich
Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc). Professor.
E-mail: su9795744@gmail.com

Nasirov Egamkul Ismailovich
Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc). Professor.
E-mail: e.nosirov@tsue.uz
ORCID: 0000-0002-9355-1973

Kuliboev Azamat Shonazarovich
Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD). Dotsent.
E-mail: azamatkuliboyev@gmail.com
ORCID: 0000-0002-3357-070X

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Turdiyev Bexruz Sobirovich
Falsafa fanlari doktori (DSc). Professor.
E-mail: bekiuz0302@yahoo.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3260-3327>

Bekbaev Rauf Rustamovich
Falsafa fanlari doktori (DSc). Dotsent.
E-mail: rauf.r.bekbaev@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5072-3379

Yusubov Jaloliddin Kadamovich
Falsafa fanlari doktori (DSc). Dotsent.
E-mail: yusubovjaloliddin@gmail.com
ORCID: 0009-0003-1401-7997

Yuldashev Nurbek Normurodovich
Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).
Katta ilmiy xodim.
O'zbekiston.
ORCID: 0000-0002-4628-8789

Eshnazarova Farida Jo'raqulovna
Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).
Dotsent.
E-mail: faridaeshnazarova4@gmail.com
ORCID: 0009-0000-2496-4443

Parpiyev Muxammadjon Tolibovich
Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).
Dotsent.
ORCID: 0009-0000-1869-9348

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Absalamova Gulmira Sharifovna
Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD). Dotsent.

E-mail: gulmirasharifovna@gmail.com

ORCID: 0009-0005-6105-4752

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna
Filologiya fanlari nomzodi. Dotsent.

E-mail: salaxiddinovamusharraf@gmail.co

ORCID: 0000-0003-0534-5633

Ravshan Turakulovich

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD). Professor.

E-mail: docravshanniyazov@gmail.com

ORCID: 0000-0002-6146-1789

Sanakulov Zayniddin Ibodullayevich
Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD). Dotsent.

O'zbekiston.

E-mail: z.sanakulov@cspu.uz

ORCID: 0000-0002-6952-7738

Bawetdinov Muxammeddin Kazimbekovich
Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

E-mail: b_muxammed@karsu.uz

ORCID: 0009-0007-9826-175X

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Ixombekov Jasurbek Ilxombek o'g'li
Yuridik fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

Katta o'qituvchi. E-mail: jafarbek22@mail.ru

ORCID: 0000-0002-9867-3363

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Haqberdiyev Baxtiyor Rustamovich
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD). Dotsent.

E-mail: bahtiyor.haqberdiyev@mail.ru

ORCID: 0000-0002-2208-7827

Erkulova Feruza Melikuziyevna
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD). Dotsent.

E-mail: feruzaerkulovauzb@gmail.com

Shirnazarova Zamira Allaberdiyevna
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD). E-mail: zamira.sh@terdpi.uz

ORCID: 0000-0001-9870-6295

Oymatova Nilufar Mirjamolovna
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD). E-mail: nilufar.oymatova@gmail.com

Eshchanova Xolida Xudayarovna
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD). E-mail: eshchanovaxolida@gmail.com

Karshieva Dilbar Eshpulatovna
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD). Dotsent.

E-mail: d.karshiyeva1986@gmail.com

Raxmatov Otabek Urinbosarovich
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD). E-mail: rahmatov.otabek@inbox.ru

ORCID: 0000-0003-1288-3042

23.00.00 – SIYOSIY FANLAR

Turayev Abrar Saloxiddinovich
Siyosiy fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD). Dotsent.

E-mail: ijtimoiy2017@mail.ru

ORCID: 0000-0003-1741-6857

INSONSHUNOSLIK FANLARI elektron
jurnali 2025-yil 6-iyunda 830912-sonli
guvohnoma bilan davlat ro'yxatidan
o'tkazilgan.

Muassis: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
mas'uliyati cheklangan jamiyati.

TAHRIRIYAT MANZILI:

Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik
Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron
manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

MUNDARIJA

IQTISODIYOT FANLARI

Sharipov Sherzod

RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH SHAROITIDA YOSHLARNI ISH BILAN
BANDLIGINI TA'MINLASHDA KASBIY TA'LIM TIZIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISH:
XALQARO TAJRIBA VA KELAJAK KASBLARI MISOLIDA 5-8

FALSAFA FANLARI

Uraqov Nodirbek

MAHDUMI A'ZAMNING "SHARXI YAK GAZALI UBAYDULLOXON" RISOLASIDA
BAG'RIKENGLIK G'OYALARINING TASAVVUFIIY FALSAFIIY TAHLILI 9-13

PEDAGOGIKA FANLARI

Burxonova Muxlisa

O'QISH SAVODXONLIGI DARSLIKlardagi Badiiy Matnlarni O'qitish Orqali
O'QUVCHILARDA 4K KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH 14-17

Xalikova Guli

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA AXLOQIIY QADRIYATLARNI
SHAKLLANTIRISHDA MULTFILMLARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI 18-22

PSIXOLOGIYA FANLARI

Jo'rayeva Sohibjamol

ZAMONAVIIY PEDAGOGNING IJTIMOIIY TIPLARI 23-29

Тиллашайхова Хосият

ОСОБЕННОСТИ МОТИВАЦИОННО-ЦЕННОСТНОЙ СФЕРЫ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ
СТАНОВЛЕНИИ СТУДЕНТОВ 30-34

Кадирова Наргиза

СОВРЕМЕННЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К ЛИЧНОСТИ И ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ
КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕДАГОГА 35-39

Toshmatov Boboxon

UYALI ALOQA VOSITALARINING INSON RUHIYATIGA TASIRINING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK
XUSUSIYATLARI 40-43

PSIXOLOGIYA FANLARI – PSYCHOLOGICAL SCIENCES*Article / Original Paper***ZAMONAVIY PEDAGOGNING IJTIMOYIY TIPLARI****Jo'rayeva Sohibjamol Norqobilovna**

Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

Psixologiya kafedrası professori, psixologiya fanlari doktori

Email: sohibjamolj@mail.ru

Annotatsiya. Maqolada pedagoglarning ijtimoiy muhitdagi mavqeini baholash, kasbga yo'llashda shaxs ijtimoiy tiplari, sotsiumdagi statusi va individual xususiyatlari orasidagi munasabatlari o'rganilganligi talqini keltirilgan. Zamonaviy intensiv jamiyatda pedagog obrazining bunday rivojlanishi zamonaviy pedagog faoliyatining mexanizmlari va xususiyatlarini batafsil o'rganishni taqazo qiladi.

Kalit so'zlar: murabbiy, ijtimoiy tip, usta, ma'mur, analitik, tadbirkor, qo'riqllovchi, tashabbuskor, insonparvar.

SOCIAL TYPES OF A MODERN EDUCATOR**Jurayeva Sahibjamol Norqobilovna**

Uzbekistan named after Nizami national Pedagogical University

Department of psychology professor, psychological sciences doctor

Annotation. The article presents an interpretation of the assessment of the position of educators in the social environment, the study of the social types of personality in the direction of the profession, their status in the social sphere and their individual characteristics. Such a development of the image of an educator in a modern intensive society assumes a detailed study of the mechanisms and features of the activities of a modern educator.

Keywords: trainer, social type, master, teacher, analyst, entrepreneur, security guard, entrepreneurial, humanist.

DOI: <https://doi.org/10.47390/hum-i2v2y2026/n05>

Yangi O'zbekistonning bugungi siyosati, yurtboshimiz belgilagan tamoyillari asosida yangi jamiyatni qurilishi, ta'lim tizimidagi tub islohatlar, odamlar ongidagi katta o'zgarishlar, "O'zbekiston kelajagi buyuk davlat"[7] shiorini hayotiy reallikka aylantirish ko'p jihatdan Oliy ta'lim tizimidagi professor-o'qituvchilarning salohiyati, shaxsiy sifatleri va jamiyatda tutgan mavqeiga bog'liq. Yuqoridagilarni talab darajasida saqlanishinima'lum jihatdan oliy ta'limdagi pedagog imidji belgilaydi. Ularning imidji qanchalik yuqori bo'lsa, shunchalik yoshlar orasidagi katta aql egalari shu sohaga o'zlarini bag'ishlaydilar, ularni kasb faoliyatiga aylantiradilar va aksincha pedagog imidji yetarli saviyada bo'lmasa intellektual yoshlar ushbu kasbni chetlab o'tishga harakat qiladilar.

Demak, oliy ta'lim tizimidagi pedagog imidji mamlakatni iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Bugungi kunda ayrim sabablarga ko'ra zamonaviy pedagog imidjini yetarli saviyaga ko'tarishning ehtiyoji mavjud, chunki u talab darajasida emas. Bizning fikrimizcha, bugungi kunda barcha rivojlangan davlatlarning o'tish davrida muqarrar ravishda kuzatilishi mumkin bo'lgan ziyoliylar shu jumladan oliy ta'lim

tizimidagi pedagoglar imidjida talaygina o'zgarishlarni ko'rishimiz mumkin. Ularni keltirib chiqaruvchi omillar, sabablar, o'zgarishlarni davomiyligi, salbiy va ijobiy, ijtimoiy hamda hududiy xususiyatlari maxsus ilmiy tadqiq etilish zaruriyati tanlagan muammoning dolzarbligini tashkil qiladi.

Pedagog imiji ta'lim oluvchilar, hamkasblar, ijtimoiy muhitda, omma ongida o'qituvchi obrazini idrok etishning hissiy rangli stereotipidir. Pedagog imijini shakllantirishda real fazilatlar boshqalar tomondan unga nisbat berilganlar bilan chambarchas bog'langan.

Mazkur tadqiqotning mohiyatini yoritish maqsadida pedagog imiji o'qituvchi tomonidan shakllantiriladigan jihatlaridan biri uning shaxsiy fazilatlarini ifodasidir.

Jamiyat, o'qituvchining kasbiy imijiga talablar yaratib, uning mazmuniga ta'sir ko'rsatadi. Lekin avloddan-avlodga o'tib, ta'lim oluvchilar muhabbat, mehr-oqibat, samimiylik va muloqot qilish qobiliyati kabi ideal o'qituvchining fazilatlarini o'zgarishsiz qoladi.

O'qituvchi kasbi o'zgacha. O'qituvchilar doimo ko'z o'ngida bo'ladigan odamlar, ota-onalar, talabalar va hamkasblar doimo ularga yaqin. Biroq, ko'pchilik pedagogika oliy o'quv yurtlari, birinchi navbatda, muayyan bilimlar, ko'nikmalar va texnologiyalarga ega bo'lgan mutaxassisni o'qitishi va insonshunoslik fanlari ikkinchi darajali rol o'ynashi kerakligiga ishonch hosil qiladi. Bu holat bo'lg'usi o'qituvchining odamlar, shu jumladan ta'lim oluvchilar bilan ishlay olmasligiga olib keladi.

Ko'pincha o'qituvchiga shaxs sifatida qiziqmaganligi yoki o'qituvchi shaxsiga qiziqmaslik va e'tibor qaratmaslik, oxir oqibat o'z shogirdlari vakolatini yo'qotadi. O'qituvchi shaxsiga bo'lgan qiziqish shu tariqa tadqiqot muammosiga bo'lgan qiziqishni faollashtirish vositasidir. Bu o'qituvchi uchun hayot energiyasini berish talabalar, o'qituvchiga «yangi ufqlar» ochilishiga olib keladi. Shuning uchun o'qituvchi imijini ilhomlantirish kerak. O'qituvchi qanchalik kasbiy tayyorgarlikka ega bo'lmasin, u o'zining shaxsiy fazilatlarini doimo takomillashtirib borishi va shu tariqa o'z imijini yaratishi shart.

O'qituvchi shaxsi yosh avlod tarbiyasi uchun katta ahamiyatga ega. Zamonaviy yosh psixologiyasidan ma'lumki, uzluksiz ta'limning barcha bo'g'inlarida maktabga kirishdan, ya'ni yetti yoki hatto olti yoshdan boshlab bolaning olamga munosabati va dunyoqarashi o'zgaradi, uning hayotida ta'limning keyingi bosqichlarida ham hayotga yo'naltirishda pedagog belgilovchi rol o'ynaydi. U yosh avlodning ta'limini barcha bosqichlarida ota-ona o'rnini asosan o'qituvchi to'ldiradi. O'qituvchining imiji ta'lim oluvchiga ishonch uyg'otadi. Atrofdagilar haqida bilim bergan shaxs axloqiy hokimiyatga aylanadi. Agar o'qituvchi axloqsizlikka misol keltirsa, agar uning so'zi o'z ishi bilan zid bo'lsa va hayoti rolli model bo'lmasa, bu o'z o'quvchilarining dunyoqarashida beadablik va axloqiy relyativizmga (nisbiylik) olib kelishi mumkin.

O'qituvchilarni tayyorlashni takomillashtirish nafaqat ularni tayyorlash mazmuni va usullarini tizimli takomillashtirishni, balki yangilanayotgan jamiyat sharoitida o'qituvchining to'laqonli kasbiy faoliyatini ta'minlovchi shaxs ma'naviy madaniyatini shakllantirish va rivojlantirishni ham talab etadi.

Pedagogik ishning o'ziga xosligi shundaki, o'qituvchi ta'lim oluvchilarga ham shaxs, ham kasb-hunar egasi va mutaxassis sifatida joy olishiga yordam berishga chaqiriladi. So'nggi yillarda jamiyatda ro'y bergan tub o'zgarishlar ta'lim muassasalarining in'ikosini, uning maqsadlari, imkoniyatlari va rivojlanish istiqbollari tubdan o'zgartirib, jamiyatni yangilashda ta'lim va tarbiyaning ustuvor yo'nalishlari masalasini keskin ko'tardi. Shu boisdan ham pedagog

imijini tadqiq etishda ikki muhim jihat, ya'ni o'qituvchi shaxsi va kasbiy kompetentligini o'rganish orqali uning imiji shakllanish xususiyatlarini yoritishga e'tibor qaratiladi.

O'qituvchi shaxsiga xos xususiyatlarni yoritish orqali ularning ta'lim jarayonidagi shakllanadigan pedagogik imiji xususiyatlari haqidagi ayrim tahliliy munosabatlarni bayon etishga harakat qilinadi. Buning uchun R.B.Kettellning «O'n olti omilli shaxs so'rovnomasi»dan foydalanishga harakat qilindi. Bu quyidagi jadvallar tahlilida amalga oshiriladi.

Pedagog imijini baholashda shaxs tabiatini yoritishga xizmat qiluvchi tadqiqot metodikalariga tayanildi. Mazkur metodikalar o'qituvchi shaxsi, uning kasbiy faoliyatining shartlovchi qadriyatlari va pedagogik qobiliyatlari bilan uzviy bog'liqdir. O'qituvchi shaxsini o'rganish natijalari quyida amalga oshiriladi.[4]

Biz tadqiqotimizda zamonaviy pedagog imijini ijtimoiy-psixologik xususiyatlarini o'rganish maqsadida izlanishimizni davom ettirgan holda empirik tajriba o'tkazdik. Pedagoglarning ijtimoiy muhitdagi mavqeini baholash, kasbga yo'llashda «Shaxsning sotsiotiplarini aniqlash» metodikasidan foydalanildi.[5] Metodikaning shaxs ijtimoiy tiplari, sotsiumdagi statusi va individual xususiyatlari orasidagi munasabatlari o'rganildi.

Tadqiqotda 234 nafar pedagoglar jalb etilgan bo'lib, ularning natijalari navbatdagi 1-jadvalda keltirildi.

1-jadval

Zamonaviy pedagog imijini tavsiflovchi ijtimoiy tiplar ko'rsatkichlari
(N = 234)

№	Psixologik Tipi	Ijtimoiy tipi	Tipning kod raqami	Tiplarning foiz bo'yicha hisoblangan ulushlari
1	Mantiqiy-sensor ratsional introvert	Nozir	1357	12,12
2	Mantiqiy-sensor ekstravert	Ma'mur	1358	6,26
3	Mantiqiy-intuitiv introvert	Analitik	1367	5,65
4	Mantiqiy-intuitiv ratsional ekstravert	Tadbirkor	1368	2,80
5	Etiko-sensor ratsional introvert	Qo'riqlovchi	1457	3,45
6	Etikaviy-sensor ekstravert	Tashabbuskor	1458	7,26
7	Etikaviy-intuitiv ratsional introvert	Insonparvar	1467	5,46
8	Etikaviy-intuitiv ratsional ekstravert	Murabbiy	1468	11
9	Sensor-mantiqiy irratsional introvert	Usta	2357	8,10
10	Sensor-mantiqiy irratsional ekstravert	Marshal	2358	8,27
11	Intuitiv-mantiqiy irratsional introvert	Tanqidchi	2367	5,60
12	Intuitiv-mantiqiy irratsional ekstravert	Izlovchi	2368	4,63
13	Sensor-etikaviy irratsional introvert	Vositachi	2457	5,38
14	Sensor-etikaviy irratsional ekstravert	Siyosatchi	2458	6,35
15	Intuitiv-etikaviy irratsional introvert	Lirik	2467	7,53
16	Intuitiv-etikaviy irratsional ekstravert	Maslahatchi	2468	5,45

Empirik natijalar shaxs tipi turlicha bo'lgan o'qituvchilarning o'z kasbiy faoliyatiga munosabatlarini oydinlashtirib berdi. Ular asosida biz ma'lum xulosaga keldik.

Jadvalda keltirilgan ko'rsatkichlar sinalgan o'qituvchilarning bir necha shaxs tipiga mansub ekanidan dalolat beradi. Albatta, shaxslarning kasbiy faoliyati yo'nalishi bir xil bo'lsa-da, ammo yashash shart-sharoiti, ish joyidagi ijtimoiy muhit, shaxsi kamoloti darajasi, jamoada tutgan mavqei, ijtimoiy hayot qonun-qoidalariga munosabati, faolligi va hayotiy pozitsiyalariga ko'ra ular bir-biridan farq qiladi. Natijalarga e'tibor bersak, sinaluvchi pedagoglarning ko'pchiligi «Nozir» (mantiqiy-sensor ratsional introvert) ijtimoiy tipiga mansub ekanini ko'rish mumkin (12,12 foiz). Metodika me'yorlariga ko'ra, ularning o'ziga xos tomonlari shundan iboratki, bunday shaxslarni kichik guruhlarda yetakchilik qilishga va hujjatlarni rasmiylashtirishga moyil, nazoratchi, qo'li gul usta, yo'llanmalar beruvchi sifatida ta'riflash mumkin. Tadqiqotning bunday natijasiga ehtimol sinaluvchilarning oliy ta'lim muassasasida faoliyat ko'rsatayotganligi sabab bo'lgandir. Shuningdek, natijalardan shaxslarning «Murabbiy» (etikaviy-intuitiv ekstravert) tipi ustuvor ekanligi ko'rinadi (sinaluvchilarning 10%).

Bu tipdagi shaxslar yaxshi notiq bo'lishadi. Ular biror g'oyani boshqalar ongiga singdirishda, tashviqot-targ'ibot ishlarini amalga oshirishda o'z mahoratini namoyon eta oladi. Ammo ular barqaror nekbin emas, hissiyotlarga beriluvchan, vaziyatlarni tez tahlil eta olmaydilar. Shuni ta'kidlab o'tish joizki, qator pedagoglarda o'zini shaxsning bunday tipi sifatida namoyon etishi ularning ayni vaqtdagi kasb-kori bilan ham bog'liq bo'lsa ajab emas. Ularning ayni shaxs tipiga mansubligi kundalik faoliyatida amalga oshiradigan amaliy ishlari bilan uzviy bog'liq. Tekshiriluvchilarning «Usta» ijtimoiy (sensor-mantiqiy irratsional introvert) tipi uchinchi o'rinda turadi.

Metodika mezoniga ko'ra, «Usta» ijtimoiy tipiga mansub shaxslar xo'jalik yuritishga, texnikaga xizmat ko'rsatish, o'rta bo'g'indagi boshqaruv tizimida ishlash, kichik biznesni tashkil etishga moyil bo'lishadi. Ammo ular hamma vaqt ham empatiya bildiravermaydi, voqealarga emotsional munosabat bildirishdan ancha yiroq. Bu hol kishini taajjublantiradi, albatta. Shunday bo'lsa-da, kasb-hunar ta'limi tizimida faoliyat ko'rsatayotgan pedagoglarning ayrimlari bu toifaga mansub shaxslar ekan, o'ylaymizki, bozor-iqtisodiyoti sharoitida ta'lim muassasasida tadbirkorlik ishlarini yo'lga qo'yishda qo'l keladi. Gap shundaki, tadqiqot natijasi pedagoglar orasida shaxsning «Tadbirkor» tipi eng kam uchrashini ko'rsatdi (2,80 %). Bu hol pedagoglarning tadbirkorlikni amalga oshirishlari uchun ayrim psixologik to'siqlar mavjudligini bildiradi. Boshqa tiplar bo'yicha ulushlar miqdori deyarli bir xil.

Zamonaviy pedagoglar orasida etikaviy-intuitiv ratsional ekstravert ham boshqa tiplarga nisbatan ko'proq uchradi (11 foiz). *Ijtimoiy tipi* — «Murabbiy». Undan quyidagilarni talab qilib va kutib bo'lmaydi: barqaror nekbinlik (optimizm)ni; ishda tezkor va aniq natijani; masalalarga hushyor, xolis, hissiyotlarga berilmasdan qarashni; vaziyatni ishonchli tahlil etishni; muomalada oddiylik va demokratiya tamoyillariga amal qilishni. *Tavsiya etiladigan faoliyat turlari*: biror g'oya, dunyoqarash, dinni tashviqot-targ'ibot etuvchi ijtimoiy sohalar; mijozlarga hissiy ta'sir etuvchi sohalar (masalan, sug'urta bo'yicha agent), his-tuyg'uni yaqqol ifodalovchi san'at sohasi (teatr, estrada, notiqlik san'ati).

Shuningdek, pedagoglar orasida sensor-mantiqiy irratsional ekstravertlar (8,27 foiz) va sensor-mantiqiy irratsional introvertlar (8,10 foiz) boshqa tiplarga nisbatan ko'proq uchradi. SMIE tipdagi pedagoglar uchun boshqalarga yumshoq muomala qilishni va yon berishlikni, agressiyaga berilmaslikni; «g'oya» uchun tekinga ishlashni; bashorat qilishni talab etish kerak

emas. Ular boshqalarni yaxshi boshqara oladi, vazifalarni to'g'ri taqsimlaydi. Zaruriy tashkiliy tuzilmalarni iker-chikirigacha o'ylab ko'rish va uni ketma-ket amalga oshirish qobiliyatiga ega. Odamlarni nafaqat saralab tanlaydi, balki ularni ish orqali sinab ko'radi, qo'l ostida xizmat qiladiganlarni ma'lum doirada qattiq tutib turadi, zarur bo'lganda noommabop choralarni qo'llaydi, irodaviy ta'sir o'tkaza oladi. Amaliyotchi, ishdan keladigan foydani to'g'ri chamalaydi, qo'l bilan ishlashga va buyumlarni tuzatishga mohir.

2-jadval

Zamonaviy pedagoglar imijiga xos ijtimoiy tiplarning mazmuniy xususiyatlari

№	Ijtimoiy tip	Psixologik tip bilan mosligi	Tipga xos xususiyatlar tavifi
1.	Nozir	Mantiqiy-sensor ratsional introvert	Bu tipdagi pedagoglar haqiqiy g'oya egalari. Ular islohotchi va novator, tinimsiz kurashchilar. Ular hamma narsaga hushyor va real qaraydi, amaliy, yanglishmaydilar, xayol surishni yoqtirmaydi. Hatto eng qiyin vaziyatdan chiqish yo'lini topa oladi. Ular sabab-oqibat munosabatlarini topishni yaxshi ko'radigan insonlardir. Ularni atrofdagi hamkasblari har doim ham tushunmaydilar, yopiq, kamgap va shubhali deb bilishadi. Ularda vaqti-vaqti bilan yo tajovuzkor, yo xushmuomaladek taassurot uyg'otadi. Kundalik hayotda ehtiyotkor emas.
2.	Murabbiy	Etikaviy-intuitiv ratsional ekstravert	Bu toifa pedagoglar atrofdagilarning muammolari haqida doimo o'ylaydigan, tashabbuskor emas, shubhali, asabiy, ehtiyotkor. Ular ishlarni istiqbolini yaxshi belgilaydi, o'zlariga yuklatilgan vazifalarni mas'uliyat bilan bajaradi, g'alabaga undaydi, ekstremal vaziyatlarda ehtiyotkorlikni chetga surib, qat'iy harakat qila oladi. Uning yaxshilik va yomonlik haqida o'z g'oyalari bor. Ushbu toifa odamlar atrofdagilarga mag'rur odamdek taassurotini qoldiradi.
3.	Usta	Sensor-mantiqiy irratsional introvert	Ushbu toifa pedagoglar o'jar, ammo o'zini tutib olgan va kamgap insonlar. Ular ish o'rni va faoliyatida qulaylikni yaxshi ko'radilar. Ular atrofdagi har bir narsa ozoda va batartibli bo'lishini yoqtiradilar. Ular atrofdagilar bilan munosabatlarda o'ta didli va e'tiborli, sihat-salomalikni qadrlaydigan. Ular keskin vaziyatlarda atrofdagilarga nisbatan haqiqiy his-tuyg'ularini sovuqqonlik bilan yashira oladilar.

SMII tipdagi pedagoglarda esa *ijtimoiy tipi* — «usta». Ulardan quyidagilarni talab qilib va kutib bo'lmaydi: voqealarga emotsional munosabatda bo'lishni va unda bevosita ishtirok etishni; omadsizligi tufayli boshqalar tomonidan ayblanayotgan kishiga hamdardlik bildirish va uni qo'llab-quvvatlashni. *Tavsiya etiladigan faoliyat turlari*: xo'jalikni oqilona yuritish; aniq texnikaga xizmat ko'rsatish; buyumlarni sifatli rasmiylashtirish, o'rta bo'g'indagi boshqaruvchilik faoliyati; kichik biznes; ishchi o'rinlarini va intererani rasmiylashtirish. Zamonaviy pedagog imijini shakllanishida ularning ijtimoiy tiplari ham muhim o'ringa ega deyish mumkin.

Bu tipdagi shaxslar yaxshi notiq bo'lishadi. Ular biror g'oyani boshqalar ongiga singdirishda, tashviqot-targ'ibot ishlarini amalga oshirishda o'z mahoratini namoyon eta oladi. Ammo ular barqaror nekbin emas, hissiyotlarga beriluvchan, vaziyatlarni tez tahlil eta olmaydilar. Shuni ta'kidlab o'tish joizki, qator pedagoglarda o'zini shaxsning bunday tipi sifatida namoyon etishi ularning ayni vaqtdagi kasb-kori bilan ham bog'liq bo'lsa ajab emas. Ularning ayni shaxs tipiga mansubligi kundalik faoliyatida amalga oshiradigan amaliy ishlari bilan uzviy bog'liq.

Zamonaviy pedagoglar orasida etikaviy-intuitiv ratsional ekstravert ham boshqa tiplarga nisbatan ko'proq uchradi (11 foiz). *Ijtimoiy tipi* — «*Murabbiy*». Shuningdek, pedagoglar orasida sensor-mantiqiy irratsional ekstravertlar (8,27 foiz) va sensor-mantiqiy irratsional introvertlar (8,10 foiz) boshqa tiplarga nisbatan ko'proq uchradi.

SMII tipdagi pedagoglar esa *ijtimoiy tipi* — «*usta*» deb nomlanadi. Zamonaviy pedagog imijini shakllanishida ularning ijtimoiy tiplari ham muhim o'ringa ega deyish mumkin. Zamonaviy pedagog imijini tavsiflovchi ijtimoiy-tiplarga xos xususiyatlarni quyidagicha ifodalash mumkin(2-jadval):

Yuqoridagi o'qituvchi shaxsiga xos xususiyatlar pedagog imiji uchun muhim shaxslik qirralari kuzatilishi bilan bir qatorda ularning insoniy kamolotlari uchun xos fazilatlarni o'zlashtirishlariga zarurat sezadigan tomonlari mavjudligini ko'rsatdi. Bu esa tadqiqot uchun pedagogning shaxslik sifatleri imijni shakllantirishga qanchalik mos kelishini belgilovchi faktorlarning ichki bog'liqliklarini o'rganishga undaydi. Ushbu holatga aniqlik kiritish uchun faktorlararo korrelyatsiya tahlil usuliga e'tibor qaratildi. Faktorli tahlil natijalari navbatdagi talqin predmeti hisoblanadi.

Ish faoliyatida ko'pincha ular tez va aniqlikni talab etadigan ishlarni bajarishni yoqtirishadi, bir xil maromdagi ishlardan tez zerikishib yangi usullar orqali faoliyatni yakuniga yetkazishga harakat qilishadi. Ular pedagog bo'lganliklari sababli ham odamlar bilan ishlashni yoqtirishadi, ular tez-tez harakat qilishni yangi-yangi ma'lumotlarni o'zlashtirishni, har qanday muddatdagi faoliyat uchun vaqt qisqa bo'lsa ham undan chiqib ketish uchun aniq yo'nalish topa olishadi. Ammo kasbiy faoliyat va hayotiy zarurat tufayli ular quyidagi asosiy, shaxsiy xususiyatlarga ega bo'lishadi. O'zlariga ishonch nihoyatda sust, doimiy ravishda boshqalar ko'magiga muxtoj, hamma vaqt ham o'z xulq-atvorini to'g'ri namoyon qilayotganiga shubha bilan qaraydi, atrofida yuz berayotgan voqea hodisalarga diqqatini yo'naltira olmaydigan, o'zining kuchiga va intilishlariga qaraganda boshqalarning kuchi hamda istaklariga bo'ysinishni ma'qul ko'radigan, doim jiddiy, biroz g'amgin, kayfiyatda o'zlarini tutishga harakat qiladiganlar, doimo o'zlarining shaxsiy masalalari bilan xissiyotlari bilan va ichki kechinmalari bilan band bo'ladiganlari ham uchraydi. Pedagoglar orasida kelajakni rejalashtirishni, o'z xatti-harakatlarini doimo o'lchab yuradigan, birlamchi taassurot va qiziqishlar bilan cheklanib qolmaydiganlar, o'z kechinmalarini keskin nazorat qiladiganlar, ba'zi hollarda o'zlarini tuta olmay qoladilar va qo'zg'aluvchan bo'lib qoladilar. Ular kunning birinchi qismida, xotirjam shart-sharoitlarda yaxshi ishlashadi. Bir xil faoliyatdan oson ko'cha oladi. Ularda rag'batlantirishdan ko'ra jazolashga nisbatan ta'sirchanlar ham mavjuddir.

Zamonaviy jamiyatda pedagog imidji innovatsiyalarga ochiqlik, ijodiy izlanishlarga tayyorlik, liderlik qobiliyati, o'z-o'ziga ishonch, mas'uliyat va insoniylik kabi fazilatlar bilan boyib bormoqda. Shu bois, imidjni ongli ravishda shakllantirish va rivojlantirish pedagogning

kasbiy o'sishi, raqobatbardoshligi hamda jamiyatdagi ijtimoiy mavqeini mustahkamlashning muhim sharti hisoblanadi.

Adabiyotlar/Литература/References

1. Zamonaviy pedagog gabitar imijining ijtimoiy –psixologik xususiyatlari. Zamonaviy ta'lim jurnali -2022 №11
2. Zamonaviy pedagog imijida ijtimoiy munosabatlarning o'rni Pedagogik mahorat.Ilmiy-nazariy va metodik jurnal.- 2023, № 6
3. Zamonaviy pedagog imijini ijtimoiy-psixologik tadqiq etish mezonlari Bola va Zamon.-№ 3. 2023
4. Pedagoglarning imidji kasbiy yetuklik omillaridan biri sifatida. Guliston davlat universiteti axborotnomasi. Gumanitar – ijtimoiy fanlar seriyasi, -2023.№ 2
5. Zamonaviy pedagoglar imijining gender xususiyatlari. Zamonaviy ta'lim jurnali.- 2023 №10
6. Zamonaviy pedagog imiji shakllanishining ijtimoiy-psixologik omillari.2022 yil.Dissertatsiya ishi
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida» 2019 yil 8 oktabrdagi PF-5847-son. - O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami. 2019 yil oktabr, 41-son (905). B.10-14.

HUMANSCIENCES.UZ

№ 2 (2)-2026

INSONSHUNOSLIK FANLARI JURNALI

JOURNAL OF HUMANITIES

ЖУРНАЛ ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

INSONSHUNOSLIK FANLARI elektron jurnali 2025-yil 6-iyunda 830912-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan.

Muassis: "SCIENCEPROBLEMS TEAM" mas'uliyati cheklangan jamiyati.

TAHRIRIYAT MANZILI:

Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com